

nik v Trstu, Franjo pl. Poka v Žužembergu, Lenart Pibernik v Mokronogu, Franjo Kastelec v Rudolfovem, Franjo Adamič v Šmartnem, Ivan Žan v Bohinjski Bistrici, Franjo Koželj v Račjem, Henrik Žark v Krškem, Ivan Geyer v Dolu, Franjo Kovšca v Planini, in Janez Gač v Kostanjevici.

Drugi mesec začne zavarovati „Slavija“ tudi proti škodi ognja. Imela bo niže premije, kakor vsa druga zavarovalna društva. — Občinam ali tudi posameznim posestnikom, kateri bodo zavarovani za 5000 gold. ali več, bo dajala vsako leto nekaj gasilnih priprav.

Slovenci! na noge! Zavarujte sebe in posestvo doma! „Slavija“ ne išče pri vas dobičkov, kajti njena naloga je: pomagati tlačnemu ljudstvu. Le ako njo podpirate, bode mogoče tuje nam sovražne življe iz naših krajev pregnati. Prekopski Janez.

Politične stvari.

Razpor dunajskega ministerstva.

Dolgo je že znano svetu, da ste dve ostro ločeni stranki v ministerstvu, da namreč ministri Giskra, Herbst, Hasner, Plener in Brestel hodijo svojo, ministri Taafe, Potocki in Berger pa svojo pot — državni kancelar Beust nevidoma priklada stranki manjšine. Razpor ministerstva se je kazal tudi dosti očitno v prestolnem govoru, s katerim je Njegovo Veličanstvo odprlo sedanji državni zbor, al čeravno iz cesarjevega govora veje bolj duh sprave, ktera navdaja manjšino ministerstva, vendar je tej spravi odločno nasprotna petorka ministerstva pritrdila prestolnemu govoru in se s tem prav v protislovje postavila s svojim programom, kateri nikoli svetu ni bil skrivnost. In to je tista črna pika postopanja večine ministerske, ktero spomenica (memorandum) manjšine ministerske neusmiljeno pretresa tako-le: 10. dne decembra je presvitli cesar zahteval od ministerstva (vseh ministrov), naj mu predložijo nadroben program, kako bi se dala ustava v vsem izpeljati. 12. decembra je vse ministerstvo prestolni govor sprejelo; al že 18. decembra Giskrova stranka brez vednosti gori omenjenih 3 ministrov (mit Ignorirung ihrer drei Collegen) izroči cesarju spomenico, ktera v nasprotju s prestolnim govorom zanikuje potrebo porazumljenja in sprave z vsemi narodi, in ne samo v eno mer le trdi ustavo, kakor je dandanes, ampak brez pritrjenja deželnih zborov zagovarja celó preuredbo volilnega reda v strogem centralističnem smislu ter se v sanjah ziblje, da se „korakoma upor ukrene“. Manjšina ministerska je na tako ravnanje večine prosila cesarja, naj jo izpusti iz ministerstva, in je Njegovemu Veličanstvu tudi svojo spomenico izročila.

Dolgo se ni vedelo na tanko jedro obéh spomenic, le ugibalo se je to in uno. Velike hvale vreden je bil tedaj sklep presvitlega cesarja, ki je dovolil, naj se svetu od besede do besede razglasi, kaj mu je ena, kaj druga stranka ministerstva pisala. In to se je zgodilo: „Wien. Ztg.“ je priobčila obe spomenici. S tem pa je Njegovo Veličanstvo ministerski spomenici podvrglo javni sodbi avstrijskih narodov. Izvrstno!

Ni tedaj čuda, da te dve spomenici zdaj zvonec nosite po vseh krogih političnih.

Zdaj naj le sklepate večini državnega zbora kar koli jima drago, — narodi vejo, kdo jim hoče pravičen biti, kdo ne.

Zdaj pa tudi vemo, v katerem taboru je Avstrija! Manjšina ministerska trdno stoji za spravo z vsemi narodi, večina ministerska pa trdovratno zagovarja ustavo decembersko kakoršna je.

Če tudi spomenica manjšine jasno ne kaže, kako ona hoče na sedanji ustavi doseči porazumljenje in spravo z vsemi narodi, vendar kaže ona, da vidi in čuti, da po tem kolovozu kakor dozdej gré Avstrija v pogubo, ker ne pride do notranjega miru.

Naj zdaj nektore glavne točke povemo iz vsake spomenice.

Spomenica večine ministerske priznava težavni stan državni, ker se drug družemu zoperstavlja, al ona zahteva, da se stanovitno mora naprej iti na poti po decemberski ustavi začetni. Če ta ustava tudi ni brez pomanjkljivosti, vendar se jej ne more očitati, da preozke meje stavi deželni avtonomiji. Kdor hoče več, tak zahteva več kakor je pravo in potrebno; take zahteve izvirajo iz namér, ki so koristi državni nevarne. Zato se mora boj za obveljavo te ustave odločno in predvarno kresati naprej. Da se upor proti ustavi ne bo kmalu premagal, to je gotovo; al premagal se bo sčasoma in polagoma, če je vlada popolnoma složna, zato smo sprožili potrebo, da se premeni volitveni red za državni zbor; to je sicer prememba ustave, al na ustavni poti. Temu pa, da bi se državnopravno stališče posameznih kraljestev in dežel predružačilo, se moramo krepko zoperstaviti. Če se Poljakom dovoli večja samostojnost, razdražimo Rusijo in upor družih avstrijskih dežel bode tem huji; trdno moramo tedaj odbijati politiko Poljakov. Še več težav kot Poljaki pa Čehi delajo vladi; poskušalo se je z njimi porazumljenje, pa brez uspeha. Federalizem je poguben državni. Ako se vpelje, bi nemško manjšino na noge spravil proti vladi, in če se to zgodi, ima vlada inteligencijo in kapital zoper sebe (po takem morajo tedaj Nemci gospodje biti!) Pemski deželni zbor razpustiti bi mógla le takošna vlada, ki želi Slovane ondi na vrh spraviti in sedanjo (nemško) večino odstraniti (spet le precartana skrb za Nemce!). Naposled povdarja spomenica potrebo tacega ministerstva, ki soglasno v vsem ravna. —

Spomenica manjšine ministerske začenja s tem, da razglása bistvo razpora ministerskega in ga v novem volitvenem redu za državni zbor išče; manjšina noče tega, kar večina, ker bilo bi to zoper ustavo. Potem popisuje na drobno, kako se je večina vèdla, ko se je prestolni govor v ministerski skupščini delal, ki je bil v seji 12. decembra soglasno sprejet. Al kmalu se je večina zasuknila drugač — v svoji spomenici od 18. decembra se je odpovedala programu prestolnega govora. Tako čudno početje pa je toliko kot zapustiti načela tega govora. — Potem razjasnuje spomenica, kako se večina v svoji spomenici zapleta v protislovje, in ostro pretresa premembo volitnega reda, ktero naravnost nevarno imenuje. V taki premembi volitnega reda, ktera nič ne dovoli národni opoziciji, mora ta očitno videti, da vlada po Nemcih hoče zatirati druge narode. In kaj se bo zgodilo? Nezasodoljni Poljaki bodo zapustili državni zbor, z njimi pa gredó tudi Slovenci in Tirolci (to je gotovo!), in v državnem zboru ne bo več zastopana zahodnja Avstrija, ampak sedela bode v njem samo vladi privržena nemška stranka. To bode nasledek premenjenega volitnega reda. In kako hoče ministerska večina „sčasoma in polagoma“ vžugati Čehi? Že enkrat je vlada Pemska djala v izjemni stan, ki pa ni nič zboljšal, le škodoval je. Manjšina ministerstva tedaj ne more nobenega zaupanja imeti do programa večininega. Program ministerske večine ni program večine narodov (res ni in nikoli ne bode!); v državnem zboru ima sicer večino za-se, al še ta večina ne bo velika. Ako bi pa vsi poslanci sedeli v državnem zboru, katerih zdaj v njem ni, gotovo bi zborova večina bila za spravo in porazumljenje s tistimi narodi, kateri hrbet obračajo sedanji ustavi, in ta ve-

čina bilabi še večja, ako bi poslanci svoje volilce pozvali na govor. Zbor, osnovan po volitvenem redu, ki ga navsetuje večina, bi hiral in naposled konec vzel sam po sebi. Zato je trdno prepričanje manjšine ministerske, da je sprave treba z narodno opozicijo in da ta stopi v skupno ustavno delovanje; al tudi mi hočemo, da se to zgodi po postavni, strogo ustavni poti. Le državni zbor naj sklepa o premembah ustave, in če on sklepa, bodo se odvrnile vse federalistične prenapetosti, vse sle po samostojnosti dežel, katerim smo tudi mi nasproti. Zato naj se razpusti sedanji državni zbor in naj se razpustijo deželni zbori in skliče naj se brž redni državni zbor, ki v razpravo vzame volitveno postavo in premembo ustave. Da so Čehi dandanes tako silni nasprotniki, kriva je strast strank in ker so jim nekatere osebe posebno zoperne. Upati je, da po poti mirne sprave se tudi to predrugači. — To so glavne točke spomenice ministerske manjšine.

Bralci naši zdaj sami lahko sodijo spomenici, v katerih so razvite misli obéh strank ministerskih, in vidijo sami bistvo razpora, kakoršnega v vladnih krogih nikdar še ni bilo, kar Avstrija stoji. Ministerstvo je tu prav kakor stranka zoper stranko, in vendar bi vlada morala zmirom stati nad strankami! Kamo to pelje, žalostnega srca gleda vsak pošten Avstrijan. Zeló se bojimo, da ne bode nič dobrega!

Slovansko slovstvo.

ДРЕВНѢЙШИЙ ПЕРИОДЪ ИСТОРИИ СЛАВЯНЪ.

Najstareja dōba historije Slovanov.

Spis A. Gilferdinga oznanja Davorin Trstenjak.

(Konec.)

V drugem oddelu govori Gilferding o Venetih, in dokazuje (číslo I.), da najstarejše nazvanje Slovanov bilo je: Veneti. Pod číslom II. razlaga pomen imena: Venet iz Vantas ali Vanitas, toraj bi imé Venet, Vent po nemški pisavi „Vend“, „Vind“ pomenjalo to, kar Arjas, pošteni, ljubezni, dostohvalni, in pravi, da so v historični dōbi ohranili po svojstvu ruskega jezika, v katerem je $\mathfrak{A} = \mathfrak{Я}$ ruski: Vjati, Vjatiči, izvorno nazvanje.

Pod číslom III. govori o Venetih v Italiji, in navaja priznake (dokaze), da oni so res bili Slovani. Pod číslom IV. pretresuje sporočila o prihodu Venetov v Italijo, in zvez s trojansko legendo; pod číslom V. govori o koloniji Venetov v mali Aziji; pod číslom VI. o značenji legende o trojanskem proizhodu Venetov, pojasnuje pričevanje grškega pisatelja Arriana o dviženji Venetov iz iztoka.

Članek VII. pretresa pravlice o Phaëtonu in jantaru; članek VIII. govori o položaji Venetov v Italiji in o vlijanji Etruskov; IX. presosuje Herodotovo izvestje o Venetih; XI. govori o vrinjenju Keltov v severno Italijo, njihovi dotiki z Veneti, in o pripomoči, ktero so imeli Veneti na spasenje (otetbo) Rima; XII. o napadu Špartancev, XIII. razjasnuje bistvo Venetov, razvitje njihovega gradjanskega (civilis) življenja, njihovo sodništvo in trgovinsko delavnost; XIV. govori o verozakonu Venetov in njihovem družbinskem življenji. XV. članek popisuje zvez Venetov z Rimom, o dobrovoljnem podvrženji Venetov pod rimsko oblast. Poslednji ali XVI. članek popisuje vtopljenje Venetov v rimsko narodnost.

Priloga obširna prinaša dokaze iz dotičnih virnikov, jezikoslovna in mitologična razjasnjenja. Pri slednjem je njegovi pazljivosti ušlo jedno božanstvo Venetov, namreč: Bergim. Omenja ga Maffei v svojem „Mu-

seji Verone“ 89. 60. in Muratori 97. 3. a. 5. Bergim po našem mnenji je bilo nekakošno božanstvo svitlobe, bodi-si nebeske vedrine ali bliska, ali pa solčno.

Že sem v „Novicah“ in „Glasniku“ govoril in sicer v članku „o mitičnem pomenu tiča brgleza“, da naši „Berganti“, daimoni bliska po narodnih pravlicah (tudi osebnih imen še je dosti med Slovenci: Bergant), se ujema s staroindijskim: Bhrigu, in da se beseda berg tudi dá iz slovanščine izpričevati. Bergim po obliki kakor Radim, Boim, Vadim itd. pomenja naravnost „fulgurans“, to kar grški $\phi\lambda\epsilon\gamma\mu\alpha\varsigma$.

Iz nekkih opazek Gilferdingovih pozvedamo, da bode svoja raziskavanja nadaljeval in tudi govoril o tem, da Noričani so Slovani bili, kar dokazati si jaz že v mnogih svojih spisih več let prizadevam. Gotovo bode bistrournost Gilferdingova odkrila nove dokaze, ker so mu zdatniši in obilniši pomočki pri roci, nego meni, in gotovo željno že pričakujejo vsi pisatelji zgodovine slovenske njegovih izdelovanj.

Samo težko bodem pritrdil njegovemu mnenju, da so starodavni Karni bili Kelti. Neresničnost tega mnenja sem že večkrat pojasnil. Sicer se Gilferding v jedni opazki edino opira na besedo „karn“, ktera v keltščini pomenja „skalo, pečino“; al tudi slovenščina pozná „ker“, „čer“, „kern“, skala.

Tudi ne prigrasujem njegovemu trdenju, da so Kelti 400 let pred Krist. podjarmili slovanske Norike; zato mu priporočujem, naj še enkrat pazljivo prebere moj članek v „Novicah“ o potovanji Keltov, in bode se prepričal, da razun dvomljivih bojov, kateri so Norejo napadali, nikdar ni nobena betva Keltov stanovitnih imela v Noriku sedežev; videl bo, da so Skordiski in doljnodonavski Tavriski šli čez Kras in Dalmacijo v Misijo v dolenjo Panonijo, — da tudi noriški Tavriski bili so Slovani, kajti imé „taura tura“ (visoka gora) je obče blago keltiškega in slovanskega jezika.

Tudi se vidi iz jedne opazke, da ima starodavne Panone za Ilire; to se ne bode nikdar dalo izpričati. Tudi o njihovi zgodovini, ostankih njihovega jezika sem napisal že več člankov, in učenemu pisatelju priporočujem, naj še enkrat s svojo bistrournostjo razsodi imena: „Bato, $\kappa\alpha\mu\omicron\varsigma$, bonas“, kraj in stroj imen mest „Sabaria, Scarbatina, Petovio“ (ktero ima on za slovensko, in se tej razlagi tudi jaz rad pridružim zapustivši svojo nekđaj v „Novicah“ razglašeno; tudi jaz sem že pred dvema letoma prišel na ta pomen), — „Halicanum, Lugium“ itd. Vendar rad se bodem udal njegovim dokazom, ako so prepričalni. Mene neskončno že to veseli, da tudi Gilferding v Noričanih spoznava Slovene, in da moji nasprotniki bodo sedaj imeli opravljati z novim silnim korenjakom, kateri s kritičnim nožem razrezuje kriva trdenja in dokazuje temeljito, kaj je resnično, kaj pa sama hipoteza, prazna beseda itd.

Zato prosimo visokoučenega g. pisatelja, naj pospesuje svoje delo; gotovo bode marsiktero mojo zmoto pojasnilo, pa tudi nova pota odprlo, po katerih bode se dalo priti do istine in resnice.

* *Gospodarski list za kmetijstvo, svilorejo, obrtnijo in druge deželne potrebe* — je začel v Gorici izhajati po novem letu; izdaja ga c. kr. družba kmetijska in vreduje ga Fr. Povše, slovenski učitelj kmetijstva na goriški kmetijski šoli; v osmerki izhaja dvakrat na mesec namreč 10. in 25. vsacega meseca ter veljá za pol leta 1 gold. — Le pravično je, da goriška družba, ki že več let izdaja laški kmetijski časnik pod naslovom „Atti e memorie dell' i. r. societá agraria“, ki tudi dvakrat na mesec izhaja, izdaja tudi list slovensk, ktereга vreduje bralcem „Novic“ dobroznani gosp. Povše.